

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

SZLUFKA, SKUWKA i GOTÓWKA

OJCZYSTY – DODAJ
DO ULUBIONYCH

Takie samo zakończenie w wymowie, a tak różna pisownia – dlaczego?

Pisownia każdego z tych wyrazów tłumaczy się w inny sposób. Zacznijmy od końca, czyli od wyrazu GOTÓWKA, ostatniego w tytułowym szeregu, bo -ÓWKA to najczęściej pojawiający się i najbardziej typowy dla polszczyzny zapis tego zakończenia fonicznego. W szkole uczymy się, że „każda -ówka to kreskówka”, ale ściślej by było powiedzenie, że „prawie każda -ówka to kreskówka”. Rzeczowniki zakończone na -ówka są przeważnie tworzone od przymiotników zakończonych na -owy, -owa, -owe, rzadziej od czasowników zakończonych na -ować. Procesowi derywacji w tym wypadku towarzyszy wymiana o:ó, dlatego też w takich wyrazach jak GOTÓWKA (a także cytrynówka, pomidorówka, służbówka, bacówka, końcówka, potańcówka czy kreskówka) zapisujemy ó w zakończeniu -ówka.

W słowie SKUWKA nie zapisujemy ó, tylko u (u zwykłe), dlatego że SKUWKA to rzeczownik utworzony od czasownika SKUWAĆ, należącego do licznej rodziny wyrazowej czasownika KUĆ i z tego powodu zapisywanego przez u-(u jest w nim rdzenne, tematyczne, niepodlegające wymianie głoskowej w procesach słowotwórczych). W ten sam sposób – przez u zwykłe – zapiszemy inne rzeczowniki należące do tej samej rodziny wyrazowej (np. ODKUWKA od ODKUĆ), a także rzeczowniki należące do innych rodzin wyrazów zawierających rdzenne u, np.: WSUWKA, ZASUWKA i NASUWKA (odpowiednio od WSUWAĆ, ZASUWAĆ i NASUWAĆ, wszystkie z rodziny czasownika SUWAĆ).

A dlaczego SZLUFKA nie jest zapisywana ani przez ó, ani przez w? Dlatego, że jest zapożyczeniem, przekształceniem niemieckiego die Schleife ‘wstążka, pętelka’. Nie ma w niej zatem uzasadnienia ani dla ó, ani dla w.